

ЖАХИ ЖОВТНЕВОГО ПЕРЕВОРОТУ НА МАЛЮНКАХ ОЧЕВИДЦЯ

Як насправді виглядав Жовтневий переворот 1917 року? Світлин тих років збереглося не так і багато, але залишилися деякі малюнки художників-документалістів, яких, втім, до наших днів дійшло теж не надто багато. Найдивніше те, що художник, який намалював їх, жив в СРСР і успішно пережив сталінський терор 1930-х років, а його картини з якоїсь причини не були знищені.

Їх автор – художник Іван Владимиров (1869-1947). На початку XX століття Владимиров позиціонував себе як художник-документаліст – він працював т. зв. «художнім кореспондентом» в російсько-японській (1904-905), балканських (1912-13) та Першій світовій війни. Про сюжетах його картин тих років можна судити за назвами: «Знаряддя в небезпеці», «Артилерійській бій», «Повернувся з війни», «Розвідка в зливу», «Допит полоненого», «Посилена рекогносцировка».

У 1917 і 1918 роках Владимиров працював у Петроградській міліції, де малював фотопортрети розшукуваних злочинців зі слів потерпілих (аналог художнього «фоторобота»).

Під час перевороту 1917 року Владимиров зробив безліч замальовок, які стали потім в сюжети його картин – на яких добре показані реалії тих днів і справжнє обличчя більшовиків.

З якоїсь причини Івана Владимирова не репресували – він пережив репресії і блокаду в Ленінграді, під час якої малював плакати і вів щоденник. Найдивніше те, що багато його робіт виставлялися навіть за часів СРСР у Третьяковській галереї.

1. Взяття Зимового палацу восени 1917 року. Особи і типи красноармейцев далекі від тих «вольових і цілеспрямованих товаришів», яких потім малювали у всіх радянських підручниках.

Далекі від ідеалу і їх дії – банда красноармейцев поводить ся як п'яні погромники, стріляючи в картини і знищуючи античні статуї. 22 роками пізніше діти цих красноармейцев поводитимуться так само під час «приєднання Західної Білорусі» – з тупою злістю рубаючи шаблями паркет у замку Радзивіллів у Несвіжі.

2. А на цій картині зображено більшовиків на вулицях «революційного Петрограда». Як видно, красноармейці не тільки

ходили строем під бравурні пісні про Будьонного, але і не гребували банальними грабежами – на картині зображено, як доблесні «красногвардейці Ілліча» розгромили винний магазин і напиваються прямисінько біля входу.

3. З позасудової розправи над «ідеологічними противниками-беляками». Зверніть увагу на обличчя красноармейцев – це справжнісінькі Шарикови. Не викликає сумнівів, що художник

на стороні розстрілюваних, і для мене велика загадка – як йому вдалося пережити терор 1930-х. Можливо, вся справа в тому, що радянська влада не бачила в картинах ніяких протиріч – «а що, все схоже! Ось цей з гвинтівкою вилитий я, а ось це – мій кореш Коля!».

4. А це – розстріли в підвалах, які почалися, фактично, відразу після перевороту. Особи теж дуже характерні; як пізніше скаже Йосип Бродський – «після перевороту 1917 року і репресій

ІСТОРІЯ

в Росії стався антропологічний зрушення, від якого вона буде відходити кілька століть».

5. Реалії 1918 року. На картині начебто не відбувається нічого особливого, якщо не знати її назву – «Пограбування вагона за допомогою від Червоного Хреста». Швидше за все, вагон грабують ті ж самі «красно-

армійці», які охороняють залізницю – присвоївши собі продукти, які були призначені для голодуючих.

6. Теж грабїж – на цей раз банківських сейфів, під незрозумілими назвою «вилучення награбованого добра». Те, що в цих осередках зберігали свої вклади та цінності звичайні городяни

– нікого не цікавило. Маєш щось більше, ніж драни постоли? Значить ворог.

7. Картина під назвою «Розвага підлітків в імператорському саду». Як то кажуть, без коментарів – мистецтво після революції стало «доступне всім». У тому числі й для того, щоб кидати в нього камінням.

42

8. А ось просто приголомшлива картина під назвою «Нікому захистити» – так би мовити, торжество переможців. Два бугая – «красноармійці» підсаджуються до інтелігентної дами в

кафе, один червоний бандит міцно тримає її за руку, і можна зрозуміти, що нічим хорошим для жінки ця зустріч не закінчиться.

9. Ще одна приголомшлива картина з цієї ж серії, з особами «переможців» у ложі опери або театру. Типажі помічені просто чудово.

10. Ще трохи «післяреволюційних реалій». Голод в Петрограді – люди відрізають шматки м'яса від трупа коня, що пав, в той час як на задньому плані йдуть бравурні мітинги під червоними прапорами.

11. І ще трохи про побут тих років:

12. Картини сільського життя тих років у Івана Владимиrowa теж зустрічаються. У селі був все той же грабіж. На цій картині

показано, як підбурювані комісарами селяни розкрадають багатий маєток:

13. А ось ті ж селяни тягнуть додому нагробовані речі. Так і хочеться запитати: «Ну що, збагатилися? Сильно своє життя поліпшили?»

14. Втім, нагробованому «добру» селяни раділи недовго – незабаром до них у будинки приїхали загони продрозверстки, які вигрібали з комор всі запаси зерна, прирікаючи людей на голод.

15. А це зображена робота в селі так званого «комбеда», в який набирали сільських алкоголіків – чим більш декласованою була людина і чим більш асоціальний спосіб життя вела, тим імо-

вірніше могла отримати місце в «комнезамі». Вчорашній люмпен отримав цілковиту владу над долями людей, які радянська влада вважала своїми ворогами. Господарі, працьовиті й заможні люди, священики, чиновники, які часто були засуджені «комбедами» на кару смерті.

16. Грабіж цінностей з сільської церкви. Велика частина добра, що відняли в церквах і у колишніх зamoжних людей – продавалася на Захід, а виручені кошти йшли на «радянську інду-

стріалізацію». Це і є реальні діяння «генія Сталіна», якого так люблять вихвалити сталіністи: у 1920-30-і роки він займався тим же, чим займався до революції – грабував людей і витрачав гроші на свої проєкти.

Ось такі картини. Мені здається, що якби в радянських підручниках з історії публікували їх, а не пафосні картинки з «революційними матросами», то ставлення до подій 1917 року в людей було б зовсім інше.

Максим МИРОВИЧ